

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (М. КИЇВ)
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА (М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК)
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КОМПАНІЙ З МІЖНАРОДНОГО
ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ (М. КИЇВ)

**РОЗВИТОК РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ
ЗРУШЕНЬ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції
24 квітня 2025 р., м. Київ
(українською, англійською мовами)

КИЇВ 2025

Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України : збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 24 квітня 2025 року) / за заг. ред. С. П. Калініної. Київ : МДУ, 2025. 204 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 10 від 15.05.2025).

Редакційна колегія:

Голова	Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;
Заступник голови	Тетяна Марена, проректор з науково-педагогічної роботи МДУ, кандидат економічних наук, доцент;
Члени редколегії:	Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету МДУ, доктор економічних наук, професор; Лілія МИХАЙЛИШИН, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ), доктор економічних наук, професор; Світлана ЛАНСЬКА, в.о. завідувача кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук, доцент; Валерія ПОДУНАЙ, доцент кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук, доцент; Клавдія ТАХТАРОВА, доцент кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук, доцент; Ольга ЛЕЛЮК, старший викладач кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук; Василь ВОСКОБОЙНИК, Президент Всеукраїнської Асоціації компаній з міжнародного працевлаштування

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України», яка відбулась 24 квітня 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах систематизовано сучасні трансформації глобального економічного розвитку, висвітлено аспекти глобалізаційного виміру розвитку міжнародного ринку праці, досліджено регуляторні пріоритети міграційної політики, здійснено науковий безпековий дискурс трудових ресурсного забезпечення, проаналізовано новітні конструкти і тренди HR-економіки.

Збірник адресований викладачам і науковцям, фахівцям у сфері ринку праці та міжнародної економіки, докторантам, аспірантам і студентам економічних спеціальностей закладів вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами економічної науки.

В матеріалах конференції представлена думка учасників. У збірнику максимально точно відображається авторська орфографія та пунктуація. Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

теорія та практика: Зб. наук. пр. К: ІЕП НАНУ. 2018. С. 95–109. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/159913> (дата звернення: 14.04.2025).

5. Вареник О. Міжнародна соціальна безпека в умовах військової агресії. Київ: Юрінком Інтер, 2024. 272 с.

6. Загальна декларація прав людини. Резолюція Генеральної асамблеї ООН 217 А (III). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 14.04.2025).

КНЯЗЬКОВА Любов,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцентка кафедри права,
Маріупольський державний університет

ПРАВО ПРАЦІВНИКІВ НА БЕЗПЕЧНІ УМОВИ ПРАЦІ

Право на безпечні та нешкідливі умови праці визнано в Україні одним з конституційних прав людини і громадянина. Стаття 43 Конституції України закріплює, що кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці [1].

Проблема безпеки та охорони праці завжди була актуальною у сфері регулювання трудових відносин. Але сьогодні вона набуває нового змісту та потребує дослідження у зв'язку з необхідністю гармонізації національного трудового законодавства про охорону праці з європейськими та світовими стандартами з одного боку та загрозами, викликаними військовою агресією росії проти України з іншого. Згідно з указом Президента України № 685/2006 від 18.08.2006 року в Україні відзначають День охорони праці, який запроваджено з метою привернення уваги суспільства, органів державної влади, суб'єктів господарювання до питань охорони праці, запобігання нещасним випадкам на виробництві та професійним захворюванням в Україні.

Історія Всесвітнього дня охорони праці бере початок від Дня вшанування пам'яті працівників, які загинули на роботі, вперше відзначеного американськими та канадськими робітниками у 1989 році. У 1996 році Міжнародна організація праці підтримала ініціативу Міжнародної конфедерації вільних профспілок щодо визнання 28 квітня Всесвітнім днем охорони праці, і офіційно він відзначається з 2003 року. Щороку МОП визначає девіз Всесвітнього дня охорони праці, що відображає актуальні виклики у сфері безпеки та гігієни праці. У 2025 році девізом обрано: «Революційні підходи до здоров'я і безпеки: роль ШІ та цифровізації на роботі» (Revolutionizing health and safety: the role of AI and digitalization at work) [2].

В умовах повномасштабної війни питання охорони праці набувають особливого значення. Загрози військового характеру є найсерйознішими викликами, з якими сьогодні зіткнулися держава та роботодавці. З початком повномасштабної війни, що ведеться росією, порушуються конституційні права працівників на охорону життя і здоров'я під час трудової діяльності. Війна призводить до збільшення рівня травматизму і летальних випадків на

виробництві. У зв'язку з цим Державною службою з питань праці розроблено інтерактивний вебпортал, де розміщена довідково-консультативна інформація для підтримки роботодавців щодо створення безпечних та здорових умов праці на виробництві. У межах даного проекту усім об'єктам господарювання, що мають потреби і бажають, швидко адаптуватися у новому регіоні, інспектори праці в межах їхньої компетенції надають фаховий консультаційний супровід з широкого спектра питань: від оплати праці, переведення, оголошення простою, звільнення, обліку робочого часу до організації безпечного здійснення робіт, створення безпечних та здорових умов праці, надання адміністративних послуг, тощо [3, с. 417]. Такі заходи допомагають роботодавцям швидко реагувати на виклики воєнного часу.

Не зважаючи на усі загрози сьогодення, Україна продовжує імплементацію міжнародних стандартів у національне законодавство, у тому числі – у законодавство щодо безпеки працівників на робочому місці.

Якщо аналізувати джерела правового регулювання праці в Європі, слід відзначити акти, прийняті Європейським Союзом та Радою Європи. Забезпечення безпеки праці є одним із найважливіших напрямів соціальної політики ЄС. Право кожного працівника на роботу в умовах, які забезпечують охорону його здоров'я, безпеку та гідність, закріплено у ст. 31 Хартії ЄС «Про основні права».

Правові основи охорони праці розвинене у ґрунтовній законодавчій базі ЄС та підкріплено великою кількістю інструментів не законодавчого характеру. Нормативно-правові акти (директиви ЄС) з безпеки праці мають рекомендаційний характер та визначають засадничі принципи, яким повинно відповідати законодавство держав-членів ЄС. При цьому форми, методи та строки практичної реалізації відповідних положень залишаються на розсуд самих держав. Такий «м'який» (англ. – soft) підхід дозволяє створити загальноєвропейський правовий простір, зберігши особливості та традиції кожної національної законодавчої системи [4].

Вагоме місце серед основних джерел міжнародно-правового регулювання трудових відносин та безпеки праці посідають конвенції та рекомендації МОП. Однією з базових конвенцій МОП у галузі охорони праці є Конвенція № 155 про безпеку та гігієну праці та виробниче середовище, що прийнята 22 червня 1981 року [5]. Вона визначає засади національної політики та заходи на національному і виробничому рівнях, що спрямовані на збереження життя і здоров'я працівників.

Протягом тривалого часу Україною спільно з Міжнародною організацією праці проводилась робота щодо імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство щодо безпеки праці. Це проекти ЄС-МОП «Зміцнення адміністрації праці з метою покращення умов праці і подолання незадекларованої праці» (з 1 липня 2017 до 31 грудня 2019 року) та проект ЄС-МОП «На шляху до безпечної, здорової та задекларованої праці в Україні» (з січня 2020 по квітень 2023 року). Ці проекти сприяли підготовці нормативної бази у сфері безпечної, здорової та задекларованої праці. Результатом такої співпраці серед іншого стало прийняття 21.08.2024 року Верховною Радою

постанови «Про прийняття за основу проекту Закону України про безпеку та здоров'я працівників на роботі [6]. Метою законопроекту є зміна об'єкту впливу державної політики: з нинішніх «безпека праці» або «охорона праці» – на європейський «безпека працівника» Головним завданнями законопроекту є усунення або мінімізація ризиків для життя і здоров'я працівника на роботі. Проект закону передбачає: увести в законодавство ключові терміни та поняття у сфері безпеки та здоров'я працівників на роботі, зокрема, поняття інциденту, професійного ризику, оцінювання ризиків, робочого місця, шкідливих та небезпечних професійних факторів, аудиту системи безпеки та здоров'я працівників, експертної організації, представників працівників тощо; запровадити за європейським прикладом системи мінімальних вимог щодо безпеки та здоров'я працівників, та регулярне здійснення роботодавцем оцінювання ризиків, які можуть виникнути на конкретному робочому місці, розробки і впровадження заходів щодо їх мінімізації або усунення; запровадити інформування компетентних органів про всі нещасні випадки, та ведення роботодавцем обліку всіх інцидентів, які потенційно могли привести до нещасного випадку та ін.

Наразі відповідний проект Закону України про безпеку та здоров'я працівників на роботі вже готується до другого читання у Верховній Раді України [7]. Прийняття нового закону у сфері безпеки працівників на роботі потребує плідної співпраці держави, роботодавців та профспілок щодо його реалізації.

Список джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 16.04.2025).
2. 28 квітня Всесвітній день охорони праці: вплив діджиталізації та ШІ на безпеку працівників. URL : <https://volodymyrrada.gov.ua/28-kvitnya-vsесvitnij-den-ohorony-praczi-vplyv-didzhytalizacziyi-ta-shi-na-bezpeku-pracziivnykiv/> (дата звернення: 16.04.2025).
3. Бужанська М. В. Актуальні проблеми безпеки праці у період воєнного стану в Україні. *ВІСНИК ХНТУ*. № 4(87). 2023. С. 414–418. URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/540/516 (дата звернення: 16.04.2025).
4. Венедіктов В. С., Грохольський В. П, Іншин М. І. Охорона праці: європейські і міжнародні стандарти та законодавство України: науково-практичний посібник. Харків-Київ, 2006. 680 с.
5. Конвенція МОП № 155 «Про безпеку та гігієну праці та виробниче середовище» від 22.06.1981 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_050#Text (дата звернення: 16.04.2025).
6. Про прийняття за основу проекту Закону України про безпеку та здоров'я працівників на роботі: постанова Верховної Ради від 21.08.2024 року

№ 3912-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3912-20#Text> (дата звернення: 16.04.2025).

7. У Комітеті з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів відбулася робоча зустріч з представниками Міжнародної організації праці щодо перспектив розвитку трудових правовідносин і соціального діалогу в Україні. *Офіційний портал Верховної Ради України.* URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/259912.html (дата звернення: 16.04.2025).

КОВБАСЮК Богдан,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності «Менеджмент»,
Донецький національний університет імені Василя Стуса

ПРІОРИТЕТИ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ТРУДОРЕСУРСНОГО ДЕФІЦИТУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

На тлі багатьох викликів для економіки України в умовах воєнного стану, одним із значних випробувань став дефіцит робочої сили як наслідок сукупного впливу міграційних, мобілізаційних, демографічних та інших процесів. Наявність значного трудоресурсного дефіциту практично в усіх сферах економіки фіксують численні дослідження. Так, згідно дослідження ринку праці, проведеного Європейською Бізнес Асоціацією восени 2024 р., 74% компаній в Україні відчувають дефіцит кадрів і цей показник підвищився на 55% порівняно з періодом осені 2023 року. За кількістю вакансій ринок праці повторює картину останнього року до широкомасштабної війни [3]. За даними аналітичної компанії Info Sapiens, у лютому 2025 р. 71% українських компаній зазначали, що відчувають значний дефіцит кваліфікованих кадрів (при цьому рівень безробіття в Україні становив 16,8%) [2].

Очікується, що й надалі, незалежно від того, за яким сценарієм будуть розвиватись події в Україні і коли почнеться повоєнне відновлення економіки, обсяги трудоресурсного дефіциту будуть зростати, зокрема, під впливом очевидно-об'єктивних причин – старіння наявної робочої сили та її переходу в категорію економічно неактивного населення. Так, Міністерство економіки прогнозує, що в найближчі десять років Україні знадобляться додатково 4,5 мільйона людей на ринку праці [2]. Відповідно, на вирішення даної проблеми мають бути орієнтовані не лише демографічна стратегія та міграційна політика в країні, а й, перш за все, корпоративні системи менеджменту персоналу, в яких має бути підсилена антикризова складова.

Ключові виклики, які ставить трудоресурсний дефіцит перед системами менеджменту персоналу в українських компаніях:

підвищена конкуренція за кваліфіковані кадри, що призводить до загострення боротьби за таланти та актуалізує потребу у побудові потужного бренду роботодавця;